

ת"פ (טבריה) 23174-11-23 - רשות הטבע והגנים ירושלים - חטיבת פיקוח ואכיפה נ' אבי עזר כלפה

ת"פ (טבריה) 23174-11-23 - רשות הטבע והגנים ירושלים - חטיבת פיקוח ואכיפה נ' אבי עזר כלפה ואח'שלום טבריה

ת"פ (טבריה) 23174-11-23

רשות הטבע והגנים ירושלים - חטיבת פיקוח ואכיפה

נגד

1. אבי עזר כלפה

2. סלימאן נימר

בית משפט השלום בטבריה

[26.01.2025]

כבוד הנשיא ניר מישורי לב טוב

החלטה

1. בפני בקשת ב"כ הנאשמים במסגרת "הודעת כפירה" שהוגשה מטעמם לביטול כתב האישום.
 2. כנגד הנאשמים הוגש כתב אישום המייחס להם ביצוע של עבירת סיכול ייעוד שטח כשמורת טבע לפי סעיף 25(א) ו-57(א) לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, תשנ"ח-1998 (להלן: "החוק") ובנסיבות סעיף 29(ב) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 ועבירת איסור פגיעה בערך מוגן לפי סעיף 33(ג) ו-57(א) לחוק ובנסיבות סעיף 29(ב) לחוק העונשין, תשל"ז-1977.
- עובדות כתב האישום מייחסות לנאשם 1 במועדים רלוונטיים לביצוע העבירות והינו מי שמוטלת עליו חובה לקבל אישור מהמאשימה, מי שמוטל עליו חובה לקבל היתר כללי או מיוחד מאת מנהל המאשימה, בעל שליטה במקרקעין בשעת ביצוע העבירות, מי שמחזיק בפועל במקרקעין בשעת ביצוע העבירות, מי שהורה או הרשה לנאשם 2 לפעול במקרקעין וביצע בצוותא עמו את העבודות האסורות.
- הנאשם 2 היה במועדים הרלוונטיים לביצוע העבירות והינו מי שמוטלת עליו חובה לקבל אישור מהמאשימה, מי שמוטל עליו חובה לקבל היתר כללי או מיוחד מאת מנהל המאשימה, ומי שביצע בפועל, באמצעות כלי הנדסי (באגר) ובצוותא עם נאשם 1 את העבודות האסורות.
- במועד מדויק שאינו ידוע למאשימה ולכל המוקדם החל מיום 15.02.21 ביצעו הנאשמים בצוותא במקרקעין הכשרת וחישוף המקרקעין, חפירה ללקיחת סלעים ולריסוק, הערמת סלעים, בשטח של כ-19,130 מ"ר (להלן: "העבודות האסורות"). במהלך ביצוע העבירות האסורות פגעו הנאשמים בצוותא בשמורת טבע ובמערכת האקולוגית כמו כן פגעו בצוותא בעת ביצוע העבודות האסורות בכך שנוצרו שקעים גדולים וערימות סלעים ואבנים. בנוסף, פגעו הנאשמים בצוותא בעצים, שיחים וצמחים ובין אלו: עצי אלון מצוי, כלנית וחרחבינה מכחילה.
- העצים, השיחים והצמחים הנ"ל הינם ערכי טבע מוגנים ולנאשמים לא היה היתר למעשיהם המתוארים לעיל. במעשיהם אלו ביצעו הנאשמים בצוותא פעולות המהוות או העלולות להוות סיכול ייעוד שמורת הטבע ויש בהן פגיעה בערכי טבע מוגנים.
3. טיעוני ב"כ הנאשמים:
- א. ב"כ הנאשמים טען להסתרת חלק עובדתי ועובדות רלוונטיות מבית המשפט: רקע עובדתי: אביו של הנאשם 1 הינו חקלאי ממושב עלמה עיבד את שטח המקרקעין מושא כתב האישום שנים ארוכות לפני הכרזת השטח כשמורת טבע. בשנת 2008 הקצתה האגודה השיתופית במושב עלמה שטחי מקרקעין לעיבוד חקלאי לאבי הנאשם 1. בשנת 2013 הוגש נגד אבי הנאשם 1 כתב תביעה על ידי רשות מקרקעי ישראל בדרישה לפינוי המקרקעין (כלומר במועד זה המקרקעין היו מעובדים על ידי אבי הנאשם 1). במסגרת ההליך הוסכם לפנות שטח מסוים (לטענתם פונה) ולבצע החלפת שטחים. בשנת 2015 הוכרזו המקרקעין כשמורה. במהלך השנים לפני הכרזתם כשמורה השטחים עובדו על ידי אבי הנאשם 1. הנאשם 1 סייע לאביו במשק המשפחתי ונכח במקרקעין ברמה יום יומית.

ב. טענות למחדלי חקירה אשר הובילו לפגם או פסול בכתב האישום: ב"כ הנאשמים טען כי הפקחים שעובדים בשמורה הכירו את הנאשם 1 ואביו ומעולם לא אסרו על עבודה במקרקעין. עוד ציין, כי בפועל מאז הוכרזה השמורה ב-2015 ועד למועד הגשת כתב האישום- לא נטען מצד המאשימה דבר כלפי האב או בנו, הנאשם 1. לטענתו המיוחס בכתב האישום אינו נכון- הפעולות שנעשו היו הזזת אבנים שבסופו של דבר לא יצאו לפועל. ולא נעשתה כל פגיעה בטבע על ידי הנאשמים. עצם היכרות הפקחים עם האב ובנו הנאשם 1 והימנעות לאורך כל השנים מפניה כזו או אחרת אליהם בדרישה להפסקת עיבוד הקרקע מלמדת כי המאשימה קיבלה את נוכחותם במקרקעין, לא הפעילה מעולם סמכות קנויה לה ואפשרה להם לעבד את המקרקעין. גם בכתב האישום אין התייחסות לרצף השנים אלא לאירוע ספציפי בו הוחלט להגיש כתב אישום ומכאן זו התנהלות שאין לקבלה.

ביחס לדוח הפעולה שנכתב על ידי הדס כהנר טען ב"כ הנאשמים כי נכתב בצורה פגומה ואסורה- לאור היכרות מוקדמת בינו לבין הנאשם 1 (היכרות מוערכת ב-4 שנים), נוצרה לטענתו מעין חברות בין השניים. הדס הגיע למקרקעין מבקש סיוע מנאשם 1 בקשר לצייד לא חוקי המבוצע באזור ושותה עמו קפה. לאור האמור, הנאשם 1 לא הבין במועד האירוע כי מדובר בחקירה העלולה להביא לכדי כתב אישום. עוד הוסיפו כי היחידה החוקרת מטעם המאשימה נמנעה מלחקור עדים לעבירות הלכאוריות ולמעשה, לפי דין, לא נחקר ונבדק - מהו מזמין העבודות שאף תכנן אותן, ונהנה מהן.

כמו כן, המאשימה לא ירדה לעומק זהות מחזיק המקרקעין החקלאיים, וסימנה למעשה את נאשם 1, באישום לא לו. המאשימה נמנעה מלברר את זהות המעסיק ומלברר מי הנהנה כתוצאה מהפעילות שנערכה במקרקעין. הנאשם 1 יטען כי הוא אינו בעל הדין הנכון, וכי סייע לאביו, בעל משק חקלאי במושב עלמה, אשר קיבל מהאגודה השיתופית החקלאית במושב שטחי מקרקעין חקלאיים לעיבוד. הנאשם טען כי אביו הוא בעל הדין הנכון.

ג. טען לקיומם של מסלולי אכיפה מנהליים חלופיים, אשר מהווים דרך המלך לאכיפה מרגע שהותקנו, וסטייה ממסלולים אלה תתרחש רק במקרים חריגים המצדיקים סטייה מהכלל. הנאשמים יטענו כי המאשימה פעלה בחוסר תום לב ניכר, כאשר הגישה תביעה אזרחית בחודש ינואר 2023 (ת"א 37743-01-23, שלום נצרת) והמתינה עד הגשת כתב ההגנה, אשר הוגש ביום 2.5.2023 בו חשף הנאשם את קלפיו, לרבות מסמכים המצויים בידו ואת גרסתו, בכדי להגיש את כתב האישום דנן. יצוין כי חוות הדעת שהוגשה מטעם המאשימה בהליך האזרחי נערכה כבר ביום 21.6.20. מדובר בכתב תביעה - 13 עמודים סה"כ, חוות דעת והטענות הנטענות כיום במסגרת ההליך הפלילי לא הועלו.

ב"כ הנאשמים טען כי המקרה דומה דמיון ברור למקרה אחר, שם פעלה המאשימה אחרת. במסגרתו הוגשה בקשה לצו מניעה (בתיק אזרחי) כנגד חקלאי שפעל במקרקעין, בדיוק בהתאם לאותו סעיף. עוד הוסיף כי קיימים מסלולי אכיפה מנהליים אחרים לדוגמה המסלול המנהלי של הסדר מותנה לפי תיקון 66 לחסד"פ [נוסח משולב] והנחיית יועמ"ש מס' 4.3042 "הפעלת סימן א' 1 בפרק ד' לחסד"פ". אותו לא נקטה המאשימה חרף העובדה כי יש יסוד סביר להניח כי במקרים רבים אחרים, ואף חמורים מהאירוע מושא כתב האישום, המאשימה התקשרה בהסדר מותנה. ב"כ הנאשמים ציין כי הם עובדים על הכנת בקשה לפי חוק חופש המידע, בכדי לקבל את מלוא המידע הנוגע לפתיחת ההליכים כנגד מי שנטען נגדו טענות דומות.

ד. שיהוי: בהתאם לחוות דעת מחודש 05/23 עולה כי החלקה החקלאית מושא כתב האישום מעובדת למעלה מ-10 שנים על ידי אביו של נאשם 1. עדי המאשימה וכן עדים המפורטים במסגרת רשימת העדים בכתב האישום, יעידו כי במשך כל השנים החל מכניסת המאשימה לשטחים, הם עבדו בשיתוף פעולה עם הפקחים מטעם המאשימה. הרשות לא נקטה צעדים כלפיהם במשך 8 שנים וזאת למרות הסמכות הקנויה לה בס' 28, ויותר מכך אנשי הרשות שיתפו פעולה עם נאשם 1 ומעולם לא הועלתה נגדו כל טענה בקשר למקרקעין אלו. כפי שצוין בעובדות כבר בשנת 2013 התנהל הליך משפטי בין הנתבע לבין רשות מקרקעין ישראל (ר' פירוט בסעיף א') והמקרקעין הוכרזו כשמורה רק בשנת 2015. דבר המצביע על כך שהנאשמים שהו בשטח המקרקעין עוד לפני שהוכרז כשמורת טבע. קרי תפיסת המקרקעין נעשתה כדן, וזאת לאחר שהנתבע קיבל את הסכמת המושב להקצות לו שטחים חקלאיים, כאשר המושב עצמו פעל מול רשות מקרקעי ישראל בקשר להסדרת שטחי מקרקעין אלו. נראה כי המאשימה יודעת מזה שנים אורכות ולכל הפחות מאז קיבלה את המקרקעין לחזקתה (לפני כ-8 שנים) על עיבוד המקרקעין ולא עשתה דבר, וזאת כאשר פקחיה פוקדים את המקרקעין באופן תדיר.

ה. נזק ראייתי: בהתאם לכתב האישום עולה כי חלפו שנתיים ו-9 חודשים ממועד האירוע הנטען, ועד להגשת כתב האישום. כך שהבאת חוות דעת אגרונומית הינה בלתי אפשרית נוכח פרק הזמן שחלף. כעת, אין ביכולת הנאשמים להפריך את טענת ה"פגיעה" המועלית בכתב האישום, הן "הפגיעה" בערך מוגן והן "הפגיעה" במערכת האקולוגית. ואף לא קיימת בחומרי החקירה חוות דעת מומחה התומכת בכך שנפגע ערך מוגן או פגיעה במערכת אקולוגית. לכן, מעצם עיניו הדין והנזק הראייתי שגרמה המאשימה לנאשמים לבדו, יש בו כדי לסכל את כתב האישום, שכן העיניו המדובר גרם באופן ישיר וברור למצב שבו למעשה הנאשמים לא יכולים להגן על עצמם בהליך הפלילי.

ו. עוד הוסיף וטען ב"כ הנאשמים כי התנהלות המאשימה עולה בכדי אכיפה בררנית, עילה עצמאית להורות על ביטול כתב האישום. לאור התעלמותה הכפולה של המאשימה מן המסלולים החלופיים להליך הפלילי לעיל, וכן התעלמותה המופגנת מהראיות בתיק החקירה, מאמרות עדי התביעה ומהוראות החוק.

ז. ב"כ הנאשמים טען כי לא בוצעה כל פעולה שגרמה ל- "נזק חמור או בלתי הפיך" בהתאם לס' 57(א) לחוק ולא פגעו בערך טבע מוגן או במערכת אקולוגית. שכן בהתאם לחוות דעת שמאית שנערכה עוד בטרם הוגש כתב האישום דן, נקבע על ידי מומחה לעניינים אלו, כי המטעים המצויים בשטח המקרקעין אינם פוגעים כלל בערכי הטבע. לא נעשתה שום פגיעה על ידי הנאשמים וכן אין כל צילום של הנאשמים או מי מטעמם פוגעים בצומח כלשהו. נוסף על כך, נטיעת עצים בשטח גם אם הינו שמורת טבע, אינם פוגעים פגיעה הגורמת "נזק חמור" או "בלתי הפיך" בהתאם ללשון החוק. הנאשמים יוכיחו, בין היתר בצילומים ובחוות דעת, כי לא ניתן להוכיח כנגדם, בוודאי לא ברף הפלילי הנדרש, כי גרמו נזק חמור או בלתי הפיך לשמורה, בהתאם ללשון החוק.

4. תגובת ב"כ המאשימה:

א. ב"כ המאשימה טען ביחס לת"א 45071-12-13- כי שם הגיעו הצדדים להסכם פשרה אשר קיבל תוקף של פסק דין לפיו רשות מקרקעי ישראל תאפשר לנאשם 1 ולאביו לבצע חילופי שטחים תוך 45 ימים ועוד הוסכם כי יינתן צו סילוק ידם של הנאשם 1 ואביו מהמקרקעין אך צו זה יעוכב למשך 6 חודשים ממועד מתן פסק הדין. כמו כן, סוכם כי באם חילופי השטחים לא יצאו לפועל תהיה רשות מקרקעי ישראל רשאית לבצע בעצמה ועל חשבון הנאשם 1 ואביו את הפינוי, ההריסה והעקירה של המחוברים. בהתאם לבירור שערך ב"כ המאשימה עם הגורמים הרלוונטיים עלה כי חילופי השטחים לא יצאו לפועל ופסק הדין הוגש לביצוע בלשכת הוצאה לפועל.

ב. עוד טען כי בניגוד לנטען בדברי ב"כ הנאשמים לא אותרה עבירה על ידי פקחי המאשימה בפרק הזמן הנטען. באחריות המאשימה שמירה על 26% משטחי המדינה ומכאן שאין היא יכולה לתת מענה אכיפתי לכל פעולה עבריינית. ברם, במקום בו נכח פקח ומבוצעת עבירה מצופה ממנו לאכוף אותה וכך נעשה. עוד ציין, כי מדובר בעבירה מתמשכת ועיבוד הקרקע ושימוש בכלים מכנים כבדים מקימים עבירה כל עת שבה מבוצעת עבירה מחדש. ג. ביחס למסלולי אכיפה אחרים ב"כ המאשימה טען כי נוכח העבירות בתיק זה אין בידי המאשימה אמצעים חלופיים מנהליים וזו הסנקציה היחידה העומדת לרשות המאשימה. ד. ב"כ המאשימה הוסיף כי טענת ב"כ הנאשמים להתנהלות לקויה של המאשימה לאורך השנים באי נקיטת אמצעי אכיפה מהווה טענה מקוממת בהתחשב בכך שעמד לנאשם זמן רב למלא את הדרישות, לפנות את המקרקעין ולסלק את העבירה ומכאן שאין לו להלין אלא על עצמו. 5. דיון והכרעה:

לאחר עיון בטענות הצדדים, בראיות אשר הוגשו במשפט אליהם הפנו הצדדים בטיעוניהם וטיעוני הצדדים מצאתי לדחות טענותיהם המקדמיות של הנאשמים מהטעמים כדלקמן: 6. טענת הגנה מן הצדק - המסגרת הנורמטיבית: דוקטרינת ההגנה מן הצדק נדונה בפסיקה בהרחבה בשורה של פסקי דין. הדוקטרינה עוגנה בשנת 2007 במסגרת תיקון מספר 51 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982 (להלן: "סד"פ";), והתיקון עיגן בחקיקה דוקטרינה הילכתית בהוסיפו לרשימת הטענות המקדמיות שהנאשם רשאי להעלותן לאחר תחילת המשפט, טענה נוספת באופן שלסעיף 149 לחסד"פ נוסף ס"ק (10) שלשונו: "סעיף 149(10) לחסד"פ הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית".

טרם חקיקת הסעיף הנ"ל חלה דוקטרינת ההגנה מן הצדק כדוקטרינה הילכתית כאמור לעיל. על מהותה של הדוקטרינה הנ"ל והתפתחותה בפסיקה הישראלית עמד בית המשפט העליון באריכות בפרשת "בורוביץ" (ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' ד"ר איתמר בורוביץ פד"י נט' (6) 776) כדלקמן:

"הגנה מן הצדק" הינה דוקטרינה הילכתית המכירה בסמכות בית-המשפט לבטל כתב-אישום שהגשתו או בירוור עומדים בסתירה לעקרונות של צדק והגינות משפטית. מקורה של הדוקטרינה במשפט המקובל האנגלי והיא יושמה (במספר מצומצם של מקרים) גם על-ידי בתי-המשפט בארצות-הברית. בפרשת יפת (ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 221) ... הכיר בית המשפט בסמכותו הטבועה של בית-המשפט לעכב או לבטל הליך פלילי, בהתקיים אחת מאלו: "משאין באפשרותו להעניק לנאשם משפט הוגן", או, "משיש בניהול המשפט משום פגיעה בחוש הצדק וההגינות" (שם, 370).

... מאז פסק-הדין בפרשת יפת "שוב אין מקום לוויכוח בדבר עצם קליטתה של הדוקטרינה של 'הגנה מן הצדק' במשפט הפלילי הישראלי" (דברי השופט י' קדמי בבג"צ 1563/96 כץ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נה(1) 529, 544) אלא שהלכה למעשה לא זכתה הדוקטרינה ליישום ממשי. בשורה של מקרים, שנדונו לפני בית-משפט זה מאז פרשת יפת, הועלתה לפניו הטענה כי פגם כזה או אחר בפעולתן של רשויות התביעה מצדיק לבטל את כתב-האישום מטעמי הגנה מן הצדק. במקרה אחד ויחיד פסק בית-המשפט לקבל את הטענה (על"ע 2531/01 חרמון נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין בתל-אביב-יפו, פ"ד נח(4) 55); ועיון בפסק-דינה של השופטת פרוקצ'יה בפרשה האמורה מעלה, כי המדובר היה במקרה שנסיבותיו חריגות ביותר, אך בכל יתר המקרים שבהם הובאה לפניו הטענה פסק בית-המשפט לדחותה.

... המבחנים שנקבעו בפרשת בורוביץ (ימשיכו להנחות את בית המשפט בבואו לבחון האם יש לקבל טענה של נאשם לפי סעיף זה" (שם, בפסקה 58).

בע"פ 4596/05 זאב רוזנשטיין נ' מדינת ישראל, נקבע: "במובנה הנפוץ דוקטרינת ההגנה מן הצדק מאפשרת לבית-המשפט לבטל אישום, בשל כך שלא ניתן להבטיח לנאשם משפט הוגן, או שההעמדה לדין פוגעת בעקרונות הצדק (ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 221, 370; בג"צ 1563/96 כץ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נה(1) 529, 543; בג"צ 5319/97 קוגן נ' הפרקליט הצבאי הראשי, פ"ד נא(5) 67, 94; על"ע 2531/01 חרמון נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו, פ"ד נח(4) 55, 77; וע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ ואח', [פורסם בנבו], 31.3.2005). ההצדקה המרכזית לשימוש בסמכות זו הנה הרצון להבטיח כי רשויות החוק ינהגו באופן ראוי כמתחייב ממעמדן כגוף שלטוני, היא נועדה לשמש בלם לפעילות אכיפה שלוחת-רסן, עיוורת לאינטרסים זולתה, המתכחשת לזכויות הנאשם ולערכים של שלטון-חוק.

זוהי סמכות יוצאת דופן, וכך גם הנסיבות המצדיקות את הפעלתה. היא משלבת בתוכה מארג מורכב של ערכים מתחרים, קידום האינטרס הציבורי שבהעמדה לדין של עבריינים, בצד ההכרח להקפיד בזכויות הנאשם והרצון להגיע לחקר האמת, אך לא בכל מחיר. הגנה על ביטחון הציבור בצד החובה לשרש שימוש לרעה בכוח שלטוני.

על בית-המשפט הבוחן אם קמה לנאשם הגנה מן הצדק במקרה פלוני, ליתן דעתו לאיזון עדין ומורכב זה. על בית- המשפט "לזהות את הפגמים שנפלו בהליכים שננקטו בעניינו של הנאשם ולעמוד על עוצמתם וזאת במנותק משאלת אשמתו או חפותו". עליו לבחון אם קיום ההליך הפלילי - חרף הפגמים שנפלו בו - פוגע בתחושת הצדק וההגינות. העדשה דרכה נבחנות במקרה נתון ההצדקות להפעלת הדוקטרינה היא, בעקבות פרשת בורוביץ, רחבה מבעבר ואינה מוגבלת עוד לטעמיה המצמצמים של הלכת יפת, קרי "התנהגות בלתי נסבלת של הרשות", שיש בה כדי "לזעזע את המצפון" (שם, בע' 370) תחת זאת, נערכת בחינה תכליתית-מהותית של כלל הנסיבות. " כאמור לעיל, שוב ושוב הטעמה הפסיקה את שורת הזהירות שבה מוטל על בית-המשפט לנהוג בהחלת הדוקטרינה. בין היתר צוין, כי "החלטה של 'הגנה מן הצדק'... יש בכוחה למנוע את הרשעתו של מי שאשמתו הוכחה, ויש בכוחה למנוע הטלת עונש חמור על מי שעבירתו מצדיקה לכאורה ענישה חמורה" ו"כיוון שלהחלטה של 'הגנה מן הצדק' עלולות להיות גם השלכות בלתי רצויות מבחינתו של הציבור, גובשה התפיסה שדוקטרינה זו יש להפעיל במשורה ולהגביל את החלטה למקרים נדירים ויוצאי-דופן" (דנ"פ 3039/02 הר-שפי נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 337). ברוח זו נקבע, כי במסגרת בחינת הטענה אין די בבדיקת התנהגותה של הרשות, אלא יש לבחון גם את התלות והזיקה שבין מעשי הרשות לבין שאר הנסיבות שלפני בית-המשפט לרבות סוג העבירה.

לא הכול - בקרב המלומדים וכנראה אף בקרב השופטים - דעתם נוחה מאמת המידה שנקבעה בפרשת יפת, המתנה את החלת הדוקטרינה של הגנה מן הצדק ב"התנהגות שערורייתית" של הרשות. כך, למשל, במאמרם "הגנות מן הצדק כיסוד לביטול אישום - על קו התפר בין המשפט הפלילי למשפט הציבורי", הפרקליט מז (תשס"ד-2003) 42, מביעים המחברים פרופ' ז' סגל והשופט א' זמיר את הדעה, כי "צמצום ההגנה שישודרה בהתנהגות רשויות אכיפת החוק, אך ורק לנסיבות של 'התנהגות שערורייתית, שיש בה משום רדיפה, דיכוי והתעמרות בנאשם', אין בו כדי לענות לקשת הטעמים, העשויים להצדיק את הפסקתו של ההליך הפלילי" (בעמ' 44), וכי חובת הצדק מחייבת שכתב אישום יבוטל "גם במקרים חמורים פחות של חקירה פסולה, שיהיו בלתי סביר בהגשת כתב אישום, הפרת הבטחה שניתנה על-ידי רשות, אכיפה בררנית של החוק והעדר מידתיות בבחירת האמצעי הפלילי" (בעמ' 72).

עיקר עניינה של ההגנה מן הצדק הוא בהבטחת קיומו של הליך פלילי ראוי צודק והוגן. בעיקרון עשויה אפוא ההגנה לחול בכל מקרה שבו קיומו של ההליך הפלילי פוגע באופן ממשי בתחושת הצדק וההגינות כפי שזו נתפסת בעיניו של בית-המשפט. מטרת החלטה של ההגנה היא לעשות צדק עם הנאשם, ולא לבוא חשבון עם רשויות האכיפה על מעשיהן הנפסדים ואולם לרוב (אם כי לא תמיד) תיחוס הפגיעה בצדקתו ובהגינותו של ההליך הפלילי להתנהגות נפסדת של הרשויות, ובמקרים כאלה אכן מוטל על בית-המשפט לבקר את מהלכיהן. ברם, לא כל מעשה נפסד שעשו הרשויות החוקרת או המאשימה או רשות מעורבת אחרת, יצדיק את המסקנה שדין האישום להתבטל מטעמי הגנה מן הצדק, בין מפני שבאיזון בין האינטרסים הציבוריים המתנגשים גובר העניין שבקיום המשפט ובין (וזה, כמדומה, המצב השכיח) מפני שבידי בית-המשפט מצויים כלים אחרים לטיפול בנפסדות מהלכיהן של הרשויות. ביטולו של הליך פלילי מטעמי הגנה מן הצדק מהווה אפוא מהלך קיצוני שבית המשפט אינו נזקק לו אלא במקרים חריגים ביותר, בדרך כלל ידרש הנאשם להראות, שהתקיים קשר סיבתי בין התנהגותן הנפסדת של הרשויות לבין הפגיעה בזכויותיו.

ההכרעה בשאלה, אם המקרה שלפני בית-המשפט מצדיק את החלטה של הגנה מן הצדק אמורה לשקף איזון נאות בין מכלול הערכים, העקרונות והאינטרסים השונים הכרוכים בקיומו של ההליך הפלילי. מן העבר האחד, ניצבים האינטרסים התומכים בהמשך קיומו של ההליך ובהם העמדת מפרי הוראה חוקית ובענייננו המפרים הוראות חוקי שמורות הטבע וגנים לאומיים ופגיעה בערכי טבע והעמדתם לדין ומיצוי הדין עימם, הוצאת האמת לאור, קיומם של מנגנוני גמול, הרתעה וענישה. ומן העבר השני ניצבים האינטרסים השוללים, במקרה הקונקרטי, את המשך קיומו של ההליך, ובהם הגנה על זכויות היסוד של הנאשם, פסילת מהלכיה הנפסדים לכאורה של הרשות והרתעתה מפני נקיטת מהלכים דומים בעתיד, שמירה על טוהר ההליך השיפוטי ושמירת אמון הציבור בבית המשפט. שאלת החלטה של הגנה מן הצדק על מקרה נתון טעונה בחינה בת שלושה שלבים:

בשלב הראשון על בית המשפט לזהות את הפגמים שנפלו בהליכים שננקטו בעניינו של הנאשם ולעמוד על עוצמתם וזאת במנותק משאלת אשמתו או חפותו.

בשלב השני על בית המשפט לבחון אם בקיומו של ההליך הפלילי חרף הפגמים יש משום פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות. בשלב זה, נדרש בית המשפט לאזן בין האינטרסים השונים, שהעיקריים שבהם פורטו לעיל, תוך שהוא נותן דעתו לנסיבותיו הקונקרטיות של ההליך שבפניו. בתוך כך עשוי בית המשפט לייחס משקל, בין היתר, לחומרת העבירה המיוחסת לנאשם, לעוצמת הראיות (הלכאוריות או המוכחות) המבססות את אשמתו. לנסיבותיו האישיות של הנאשם ושל קורבן העבירה; למידת הפגיעה ביכולתו של הנאשם להתגונן; לחומרת הפגיעה בזכויות הנאשם ולנסיבות שהביאו לגרימתה; למידת האשם הרובץ על כתפי הרשות שפגעה בהליך או בנאשם, וכן לשאלה אם הרשות פעלה בזדון או בתום-לב. ברי כי בגיבוש האיזון בין השיקולים הנגדיים ייחס בית המשפט לכל אחד מהשיקולים את המשקל היחסי הראוי לו בנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה הנתון. כך, למשל, ככל שמעשה העבירה חמור יותר, יגבר משקלו של האינטרס הציבורי שבהעמדה לדין; וככל שמעשה הרשות שערורייתי יותר ופגיעתו בנאשמתו ובזכויותיה חמורה יותר, יגבר משקלו של האינטרס הציבורי שבשמירת זכויותיו של הנאשם ובריסון כוחה של הרשות.

בשלב השלישי, מששוכנע בית המשפט כי קיומו של ההליך אכן כרוך בפגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות, עליו לבחון האם לא ניתן לרפא את הפגמים שנתגלו באמצעים יותר מתונים ומידתיים מאשר ביטולו של כתב האישום, בין היתר, עשוי בית המשפט לקבוע כי הפגיעה שנגרמה לנאשם אף שאינה מצדיקה את ביטול כתב האישום שהוגש נגדו מצדיקה היא את ביטולם של אישומים ספציפיים, או תהא ראויה להישקל לטובתו בקביעת עונשו, אם יורשע. כן עשוי בית המשפט לקבוע, כי תיקון הפגיעה יכול שיעשה במסגרת בירורו של המשפט, כגון בבירור שאלת קבילותה של ראיה שהושגה תוך שימוש באמצעים פסולים.

מן הכלל אל הפרט:

7. ב"כ הנאשמים העלה מספר טענות לביסוס טענת ההגנה מן הצדק לרבות זו בגין אכיפה בררנית. עם זאת, ספק בעיני אם ניתן לקבל החלטה מושכלת בטענות אלו ללא בירור עובדתי מעמיק הן ביחס לסוגיית הסכמם הפשרה- האם בוצע או לא, הן ביחס לרכיב העובדתי הנטען בכתב האישום כנגד הנאשמים ונראה (הגם שטרם הובהר הנושא "ברחל בתך הקטנה") כי הנאשמים כופרים וטוענים כי לא ביצעו כל פעולה של נזק חמור או פעולה בלתי הפיכה במקרקעין. ונטיעת עצים (שהיו כאמור לטענתם שנים לפי שהמקרקעין הוכרזו כשמורת טבע) אינה מהווה פגיעה הגורמת נזק חמור או בלתי הפיך לשמורה.

8. בהיעדר הכרעה עובדתית זו לא אוכל בשלב זה לקבל טענות הנאשמים בגין מחדלים ופגמים בהתנהלות המאשימה המוכחים מכל וכל בתגובתה לבקשה ואין די בטענות אשר טענו הנאשמים בעלמא ללא ליבון ראייתי (באשר נטען ע"י ההגנה כי יומצאו לבית המשפט צילומים וחוות דעת אשר יוכיחו את חפותם). בהינתן קביעה זו קל וחומר שאין בית המשפט יכול לקבוע מסמרות בטענת הנאשמים לפגמים חמורים העולים כדי זיכוי מטעמי הגנה מן הצדק בשלב מקדמי זה בו מצוי ההליך.
9. ב"כ הנאשמים טען לשיהוי בהגשת כתב האישום אשר גרם לעינוי דין בעניינם של הנאשמים וגרם לנזק ראייתי אשר מונע כיום מהנאשמים להבאת חוות דעת אגרונומית אשר תפריך את הפגיעה הנטענת בערך מוגן ובמערכת האקולוגית. עיון בכתב האישום מעלה כי זה הוגש בחלוף למעלה משנתיים ותשעה חודשים מיום ביצוע לכאורה של העבירות. עם זאת ובטרם נחשף בית המשפט למלוא חומר הראיות הרי שאין נפרסת בפני בית המשפט תמונה ראייתית רחבה אשר תבסס הקביעה בגין משך השיהוי שנגרם במקרה זה מעת ביצוע פעולת חקירה אחרונה ועד הגשת כתב האישום או קצב ביצוע פעולות החקירה או עבודת התביעה בתיק. יתרה מכך וגם אם אצא מנקודת הנחה כי המאשימה השתתתה בהגשת כתב האישום מסמוך למועד ביצוע העבירות לכאורה ועד הגשת כתב האישום הרי שלא הוכח בפני ולו בהבאת ראשית ראיה כי שיהוי זה נעשה ממניעים פסולים או זרים ולא מצאתי בחלוף שנתיים ותשעה חודשים עד הגשת כתב אישום, שעה שתקופת ההתיישנות בגין עבירות מסוג עוון, כדוגמת העבירות בכתב האישום שבפני, הועמד על ידי המחוקק על חמש שנים (סעיף 9 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח חדש), תשמ"ב - 1982) משום תקופה מקוממת או בלתי מידתית בעליל שעה שכתב האישום לא הוגש על סיפה של תקופת ההתיישנות.
10. כמו כן, לא הוכח בפני בשלב זה כי השיהוי בהגשת כתב האישום גרם לנאשמים עינוי דין או נזק בלתי מידתי מעבר לנזק אשר נגרם לכל חשוד אשר מוגש כנגדו כתב אישום שעה שלא הוכח בשלב זה ובטרם ליבון ראיות התביעה כי חוות דעת אגרונומית עשויה להוכיח הספק הסביר באשמתם ומעבר לכך באם היה מוגש כתב האישום בסמיכות זמנים לאירוע מושא כתב האישום. נטל ההוכחה מוטל על כתפי התביעה, עדי ה תביעה יעמדו בפני חקירה נגדית ודחיית הבקשה בשלב מקדמי זה אינה חוסמת טענתה של ההגנה מהעלאת הטענה לנזק ראייתי בסיום ההליך.
11. לאור האמור לעיל, בקשת ב"כ הנאשמים לביטול כתב האישום או לזיכוי נדחית.
12. במעמד הישיבה הקרובה ישמע מענה מפורט מטעם הנאשמים לכתב האישום בהתייחס לעובדות כתב האישום ויערך דיון לפי סעיף 144 לחסד"פ.
13. המזכירות תעביר ההחלטה בדחיפות לצדדים.
- ניתנה היום, כ"ו טבת תשפ"ה, 26 ינואר 2025, בהעדר הצדדים.